
ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ СЛІДІВ НА МІСЦІ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

*Погребняк Яна Юрївна,
студентка 4-го курсу юридичного факультету
Національного університету Державної
податкової служби України*

На сьогоднішній день кількість злочинів у сфері оподаткування зростає, що завдає значної шкоди економічним інтересам держави, адже податки – основне джерело наповнення бюджету. Схеми мінімізації та ухилення від сплати податків, які використовують суб'єкти господарювання, стають дедалі витонченішими, а серед тих, хто намагається умисно ухилитися від сплати податків, є чимало фахових економістів, юристів тощо. Змінюються і удосконалюються способи та технічні засоби за допомогою яких вчиняються податкові злочини. Проте, всупереч таким «вдосконаленням» завжди залишаються сліди вчинення злочину, виявлення яких допомагає швидкому та ефективному розкриттю податкових злочинів.

Таким чином, актуальним і доцільним є дослідження поняття слідів податкових злочинів, способів і засобів їх виявлення та особливостей проведення огляду слідів на місці скоєння податкових злочинів.

Ухилення від сплати податків, як і будь – які інші злочини, складаються із системи взаємозалежних вчинків людей. У силу загальності відображення ці вчинки не зникають безслідно. Вони викликають наслідки у вигляді слідів злочину. Виділяють очевидні та неочевидні ознаки злочину.

До очевидних ознак відносяться : повна невідповідність реальної господарської операції її документальному відображенню; невідповідність записів у первинних і облікових документах ; невідповідність записів у звітних документах; наявність матеріальних підробок у документах. До неочевидних ознак податкових злочинів належать: порушення правил ведення касових операцій, списання товарно – матеріальних цінностей, документообігу; порушення технологічної дисципліни; недотримання правил ведення обліку і звітності; порушення правил ведення касових операцій; списання матеріальних цінностей [1, 418].

Основним джерелом слідів податкових злочинів є документи. Це зумовлено тим, що практично вся діяльність суб'єктів господарювання відображається в документах.

При розслідуванні злочинів, вчинених у сфері оподаткування, огляд документів бухгалтерського огляду є найпоширенішою дією, що проводиться без винятку по всіх кримінальних справах. Без проведення цієї слідчої дії документи бухгалтерського обліку не мають статусу доказів у кримінальній справі [2, 202].

Документи, як і всі матеріальні джерела, за місцем їх виявлення підлягають органолептичному дослідженню шляхом безпосереднього сприйняття зовнішнього вигляду (форми, розміру і розташування об'єкта) з використанням засобів польової криміналістики.

При поводженні з документами слід дотримуватися загальних правил: а) перш ніж взяти документ в руки, треба зафіксувати його на місці виявлення; б) пам'ятати, що документ є джерелом запахового сліду; в) на ньому можуть бути сліди рук; г) документ треба брати тільки пінцетом; д) не можна перегинати документ по нових складках; ж) до справи долучати в окремих конвертах; з) охороняти документ від дії прямих випромінювань (сонця, ультрафіолетових променів, високочастотного поля тощо) [3, 311].

При вивченні зовнішнього вигляду документа слідчий повинен звернути увагу на відповідність форми документа загальноприйнятій для таких документів. Особливу увагу звертає на виявлення ознак, які свідчать про підробку документів: спосіб виготовлення бланку документа; ознаки зміни першопочаткового змісту тексту документа (підчистка, дописка, виправлення); ознаки травлення, змивання; ознаки підроблених кліше, печаток і штампів, технічного копіювання підписів посадових осіб.

Якщо правилами передбачено виготовлення документа (первинного, облікового) в декількох екземплярах, то перевіряють і співставляють всі екземпляри такого документу.

Не слід забувати, що інформація, яка зберігається в комп'ютері може містити відомості про господарсько - фінансову діяльність підприємства, укладених договорах, цінах реалізації, даних бухгалтерського обліку, фінансових результатах. В пам'яті комп'ютерів можуть зберігатись тексти договорів, ділове листування, накази, розпорядження, інші документи, що мають відношення до розслідуваної події [1, 420].

Таким чином, сліди злочинів, зокрема податкових, мають надзвичайно велике значення для встановлення істотних обставин по справі, а також для розкриття таких злочинів. Тому слідчий особливу увагу повинен приділяти огляду слідів злочину безпосередньо на місці вчинення для подальшого розслідування злочину в рамках закону та з додержанням прав людини.

Література :

1. Шершньова В.А. Слідчі ситуації в розслідуванні податкових злочинів/ В.А. Шершньова// Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. – Серія : Юридичні науки. – 2009. – Т. 22 (61), № 2. – С. 413 – 421.
2. Шкарупа В. К. Дізнання та досудове слідство по податкових злочинах / Цимбал П. В. , Чигрина Г. Л. : Навчальний посібник. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 236 с.
3. Салтевський М. В. Криміналістика у 2 – х т. 4.1 / М. В. Салтевський. – Харків : Консум, Основа, 2000. – 416 с.

Науковий керівник - В. І. Завидняк, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук